

PODPORA PRÍSTUPU K INFORMÁCIÁM PRI CELOŽIVOTNOM VZDELÁVANÍ

Prístup k informáciám je základné právo každého žiaka a študenta bez ohľadu na to, či ide o osobu so zdravotným postihnutím alebo špeciálnymi vzdelávacími potrebami. V spoločnosti, ktorá sa čoraz viac spolieha na informačno-komunikačné technológie a výmenu informácií alebo vedomostí, je nevyhnutné poskytovať informácie tak, aby každý človek mal možnosť rovnocenne sa zapojiť do tohto procesu.

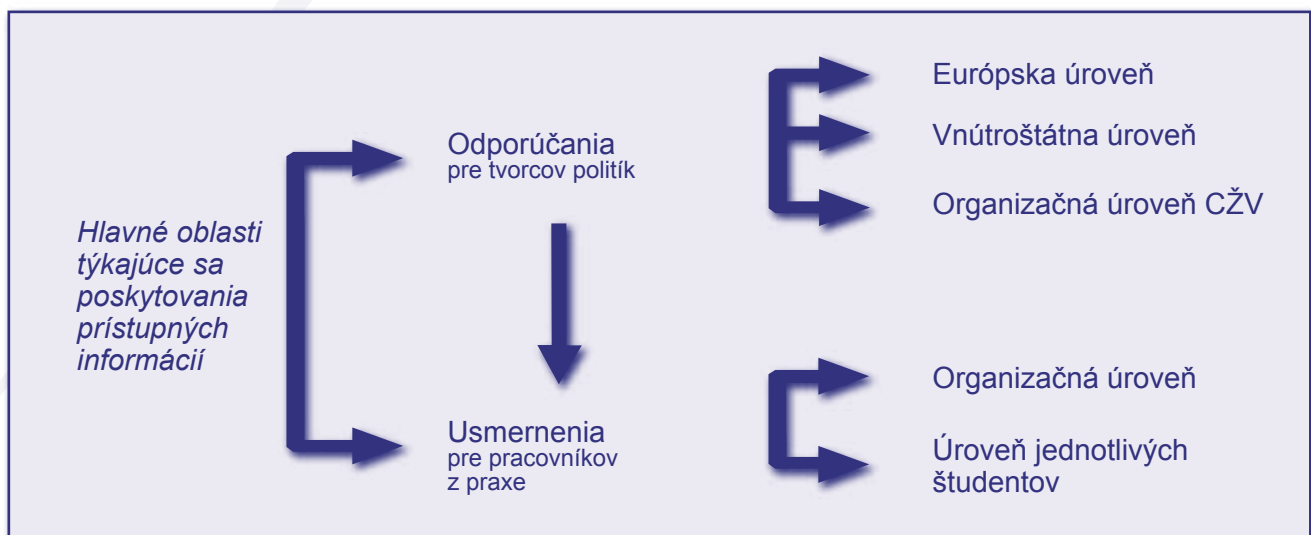
Potreba prístupných informácií vhodných na celoživotné vzdelávanie je téma, ktorá sa v projektoch Európskej agentúry pre rozvoj špeciálneho vzdelávania (ďalej len „Agentúra“) neustále opakuje. V roku 2010 Agentúra získala grant a v marci 2011 sa začal projekt spolufinancovaný z grantu Európskeho spoločenstva v rámci prierezového programu celoživotného vzdelávania, kľúčovej aktivity 1: spolupráca v oblasti politik a inovácie, zmluva číslo: 190583-LLP-2010-DK-KA1-KA1ECETA.

Projekt pod názvom Poskytovanie prístupných informácií v celoživotnom vzdelávaní (i-access) prebiehal od marca 2011 do februára 2012. Do projektu i-access sa zapojilo 21 členských krajín Agentúry: Belgicko (flámsky aj francúzsky hovoriace spoločenstvo), Cyprus, Dánsko, Estónsko, Francúzsko, Nemecko, Island, Írsko, Lotyšsko, Litva, Malta, Holandsko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko, Švajčiarsko, Spojené kráľovstvo (Anglicko aj Škótsko) a Taliansko.

Do projektu sa zapojilo a prispelo viac ako 70 odborníkov. Boli medzi nimi tvorcovia politik, novinári, vedecko-výskumní pracovníci, odborníci v oblasti informačno-komunikačných technológií (IKT) a poskytovatelia služieb, ako aj predstavitelia medzinárodných a európskych organizácií.

Ústredným cieľom projektu je zvýšiť informovanosť o problematike poskytovania prístupných informácií v celoživotnom vzdelávaní s cieľom umožniť pozitívny vývoj smerom k poskytovaniu prístupných informácií. Hlavným cieľom je využiť existujúce európske a medzinárodné zásady a normy prístupnosti informácií ako základ pre diskusiu o dôsledkoch a praktickej realizácii poskytovania prístupných informácií v rámci celoživotného vzdelávania.

Odborníci sa dohodli, že v rámci projektu sa budú rozlišovať odporúčania a usmernenia tak, ako je znázornené na nasledujúcom obrázku.

Rozlíšenie odporúčaní a usmernení v súvislosti s cieľovými skupinami

Odporúčania sú určené pre tvorcov politik v oblasti celoživotného vzdelávania a IKT, ktorí pôsobia na európskej alebo vnútroštátnej úrovni alebo v organizáciách celoživotného vzdelávania. Odporúčania sa zameriavajú na to, čo musí byť zahrnuté v písomne vyhotovenej politike s cieľom zaviesť v organizáciách poskytovanie prístupných informácií.

Usmernenia sú určené pre pracovníkov z praxe vo sfére vzdelávania, IKT a médií. Ide o také nástroje, ako sú napríklad kontrolné zoznamy a indexy monitorovacích aktivít. Usmernenia sa zameriavajú na spôsob praktickej realizácie politiky na úrovni organizácie, ale aj na úrovni jednotlivých študentov.

Súhrnné výsledky z projektu i-access vedú k usmerňujúcim zásadám a hlavným oblastiam odporúčaní, ktoré majú podporiť poskytovanie prístupných informácií v celoživotnom vzdelávaní, ako sa na európskej úrovni dohodli hlavní predstavitelia tejto sféry. Usmerňujúce zásady a odporúčania v rámci projektu i-access sú určené pre tvorcov politik ako aktérov, ktorí stoja v popredí implementácie poskytovania prístupných informácií.

USMERŇUJÚCE ZÁSADY

Počas konferencie k projektu i-access (v júni 2011) zaznelo niekoľko príspevkov venovaných politike a praxi v súvislosti s poskytovaním prístupných informácií v celoživotnom vzdelávaní. Zástupcovia hlavných medzinárodných organizácií pôsobiacich v oblasti prístupnosti – UNESCO, G3ict, World Wide Web Consortium/Web Accessibility Initiative (W3C/WAI) a DAISY Consortium – predstavili svoje priority a prácu v danej oblasti. Zástupcovia spoločností Adobe a Microsoft hovorili o význame politiky pre svoju prácu a uviedli praktické informácie o tom, ako zlepšiť prístupnosť informácií.

Výsledkom všetkých diskusií a príspevkov v rámci konferencie k projektu je dohoda odborníkov na niekoľkých usmerňujúcich zásadách, z ktorých vychádzajú odporúčania týkajúce sa politiky a praxe v oblasti poskytovania prístupných informácií v celoživotnom vzdelávaní.

Zásada práv: Prístup k informáciám je základným právom – posilňuje postavenie študentov a uľahčuje im zapojenie sa do spoločnosti. Prístupnosť sa musí zabezpečiť už v ranej fáze vzdelávania a musí sprevádzať študenta po celý život.

Zásada štruktúry: Je nevyhnutné, aby sa technológie v žiadnej politike ani odporúčaní nepovažovali za cieľ sám osebe. Je potrebné rozpoznať a zohľadniť systémové faktory, ktoré určujú využitie nástrojov celoživotného vzdelávania.

Zásada všeobecnosti: Poskytovanie prístupných informácií sa musí chápať v najširšom zmysle slova tak, aby zahŕňalo osoby so všetkými formami postihnutia alebo špeciálnymi vzdelávacími potrebami.

Zásada synergie: Prístupnosť prináša výhody používateľom so zdravotným postihnutím alebo špeciálnymi vzdelávacími potrebami a často môže byť prospešná pre všetkých používateľov.

ODPORÚČANIA TÝKAJÚCE SA PODPORY PRÍSTUPU K INFORMÁCIÁM PRI CELOŽIVOTNOM VZDELÁVANÍ

Odporúčania týkajúce sa podpory prístupu k informáciám v celoživotnom vzdelávaní vychádzajú z radu informačných zdrojov, ktoré boli zhromaždené a analyzované v rámci projektových aktivít, ako napríklad:

Prehľad európskej a medzinárodnej politiky a odporúčaní k prístupnosti – úvodný prehľad politiky pripravený ako stimul na vypracovanie prieskumu v jednotlivých krajinách (bude opísaný ďalej v texte). Následne sa doplnil a použil ako príspevok na konferenciu k projektu i-access (tiež opísaný ďalej v texte). V rámci záverečných výsledkov projektovej konferencie sa prehľad prepracoval a doplnil tak, aby nadväzoval na obsah existujúcej politiky a hlavné otázky realizácie politiky. Z prehľadu vyplýva, že najvplyvnejšou politikou v oblasti prístupnosti je Dohovor Organizácie Spojených národov

o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCRPD, 2006), keďže je právne záväzný pre signatárov (vrátane Európskej únie) a upozorňuje na problematiku prístupnosti na úrovni európskej aj vnútroštátnej politiky. Prehľad poukázal aj na skutočnosť, že na európskej úrovni neexistuje jednotná politika, ktorá by sa týkala všetkých druhov informačnej prístupnosti (internet, elektronické dokumenty, tlačoviny, audio, video a akákoľvek forma komunikácie). Jednotlivé aspekty prístupnosti sú v skutočnosti pokryté v politikách rôznych rezortov.

Prieskum politiky prístupnosti a jej realizácia v jednotlivých krajinách – výsledky národného prieskumu sú založené na 29 odpovediach z 18 krajín. Vyplýva z nich, že respondenti vo všeobecnosti lepšie poznali medzinárodné politiky a usmernenia týkajúce sa poskytovania prístupných informácií než európske politiky. Väčšina krajín zastúpených v prieskume má národnú politiku prístupnosti, ako aj organizačné usmernenia, ale len polovica z týchto smerníc sa týka otázok prístupnosti.

Príspevky a závery z konferencie k projektu i-access – konferencia k projektu i-access sa konala v Kodani dňa 22. – 24. júna 2011 a organizovala ju Agentúra a dánske ministerstvo školstva. Cieľom konferencie bolo zistiť dôsledky medzinárodnej a európskej politiky prístupnosti pre poskytovateľov informácií v oblasti vzdelávania a procesy, ktoré musia organizácie zohľadniť, aby zabezpečili poskytovanie prístupných informácií. Viac ako 70 účastníkov sa zamýšľalo nad požiadavkami politiky a aktuálnou praxou v oblasti prístupnosti informácií relevantných pre celoživotné vzdelávanie a určili hlavné otázky významné z hľadiska vytvorenia súboru navrhovaných odporúčaní.

Vypracovali sa záverečné odporúčania z projektu, ktoré boli následne schválené formou úprav na základe spätnej väzby od odborníkov zapojených do projektu, zástupcov ministerstiev členských krajín Agentúry, ako aj zástupcov všetkých kľúčových zainteresovaných organizácií, ktoré sa zúčastnili konferencie a projektových aktivít.

Sedem oblastí odporúčaní je určených pre tvorcov politik v oblasti celoživotného vzdelávania alebo IKT, ktorí pôsobia na európskej alebo vnútroštátnej úrovni alebo v organizáciách celoživotného vzdelávania.

Zvyšovanie povedomia o prístupnosti informácií v celoživotnom vzdelávaní ako otázky práv. Tvorcovia politik, organizácie a pracovníci v oblasti celoživotného vzdelávania, odborníci na IKT, osoby so zdravotným postihnutím alebo osoby so špeciálnymi vzdelávacími potrebami, ich rodiny a siete podpory by si mali uvedomovať práva študenta na poskytnutie prístupných informácií.

Je potrebné zaujať prístup zahŕňajúci viacero zainteresovaných strán založený na spolupráci a výmene informácií. Veľmi špecifické politiky zamerané na otázky jednej záujmovej skupiny nedokážu samy osebe dosiahnuť poskytovanie prístupných informácií v celoživotnom vzdelávaní. Politiky sa musia vypracovať a následne zaviesť na základe prístupu zahŕňajúceho viacero zainteresovaných strán.

Otázky týkajúce sa poskytovania prístupných informácií by mali byť súčasťou prípravy všetkých pracovníkov v oblasti celoživotného vzdelávania. IKT môžu prispieť k efektívnemu prístupu k možnostiam vzdelávania len vtedy, ak všetci pracovníci v oblasti celoživotného vzdelávania sú vyškolení na využívanie IKT ako nástroja, ktorý umožňuje rovnaké príležitosti vo vzdelávaní.

Otázky týkajúce sa poskytovania prístupných informácií by mali byť súčasťou prípravy pracovníkov v oblasti IKT a médií. Vzdelávaním odborníkov z oblasti médií a IKT na tému vplyvu zdravotného postihnutia alebo špeciálnych vzdelávacích potrieb na to, ako ľudia používajú IKT, možno vytvoriť prístupnejšie technológie od fázy návrhu až po výrobu, čím sa eliminuje neskoršia práca na zlepšovaní prístupnosti hotového produktu.

Prístupnosť by mala byť usmerňujúcou zásadou pri obstarávaní všetkých tovarov a služieb. Tovar alebo služby by sa mali nakupovať iba od organizácií, ktoré v plnej miere zohľadňujú otázky prístupnosti.

Je potrebné podporovať výskum s cieľom vytvoriť faktický základ pre návrh, realizáciu a hodnotenie budúcej politiky. Dlhodobé výskumné činnosti v tejto oblasti by mali formovať tvorbu politiky, jej monitorovanie a posudzovanie a mali by odhaľovať oblasti vyžadujúce si ďalší rozvoj a prácu.

Dodržovanie politiky treba systematicky monitorovať. V súčasnosti možno jedine podporiť monitorovanie dodržiavania politiky, ale kontrolu treba rozšíriť. Dodržiavanie politiky prístupnosti sa sleduje na medzinárodnej úrovni v krajinách, ktoré podpísali dohovor UNCRPD (2006), avšak nie všetky krajiny predkladajú tieto výročné správy. V dlhodobom horizonte by sledovanie dodržiavania politiky prístupnosti na vnútroštátnej úrovni malo byť povinné.

Pri každom z týchto siedmich odporúčaní možno identifikovať otázky súvisiace s ich aplikovateľnosťou na troch možných politických úrovniach – európskej, vnútroštátnej a organizačnej.

Usmerňujúce zásady aj odporúčania možno považovať za východiskový rámec, ktorý treba ďalej rozvíjať v kontexte jednotlivých krajín a regiónov. V práci na rozvoji poskytovania prístupných informácií sa treba sústrediť na to, aby ďalšie kroky vychádzali zo siedmich odporúčaní a rozpracovali sa do usmernení určených pre pracovníkov z praxe, ktorí sú zodpovední za implementáciu politiky v organizáciách celoživotného vzdelávania.

Dúfame, že usmerňujúce zásady a odporúčania podnietia diskusiu a výmenu názorov nielen v Európe, ale predpokladáme, že môžu poskytnúť inšpiráciu k diskusiám v rôznych prostrediach z praxe.

Tento dokument je zhrnutím hlavných záverov z projektu i-access. V úplnej projektovej správe *Podpora prístupu k informáciám pri celoživotnom vzdelávaní (2012)* sa uvádzajú kompletné informácie o projekte i-access, prieskumoch prístupnosti v jednotlivých krajinách, prehľade politik prístupnosti, úvahy o existujúcich zdrojoch na podporu implementácie politiky prístupnosti, zbierka zdrojov určených na podporu poskytovania prístupných informácií a zoznam zúčastnených odborníkov.

Úplnú projektovú správu a všetky projektové materiály si môžete prevziať na adrese: <http://www.european-agency.org/agency-projects/i-access>

Tlačenú správu a ďalšie informácie o projekte poskytnete na požiadanie sekretariát Agentúry: secretariat@european-agency.org

Projekt i-access je podporovaný v rámci prierezového programu celoživotného vzdelávania, kľúčovej aktivity 1: spolupráca v oblasti politik a financovanie inovácií, zmluva číslo: 190583-LLP-2010-DK-KA1-KA1ECETA.

© European Agency for Development in Special Needs Education 2012

Tento projekt bol financovaný s podporou Európskej komisie. Tento dokument odráža iba názory autora, Komisia nemôže byť zodpovedná za využitie informácií v ňom obsiahnutých.